

KIRJANDUSE AINEKAVA

põhikooli 5.klassile

I. Taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

5.klassi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud:

- 1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;
- 4) õpib tundma ilukirjandusteose poetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noortekirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

II. Õppesisu (70 tundi)

Kirjandustekstide valik ja lugemine

Õpilane loeb vähemalt neli laste- ja noortekirjanduse tervikteost nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.

Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine. Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.

Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.

Kultuuri- ja kirjandusteadmised

Eesti kirjanike muuseumidega tutvumine ja külastamine. Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustega tutvumine.

Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärimus. Perekondlikud mälestusjutud. Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste mõtestamine. Piltmõistatused. Muinasjutu tunnused ja tüüptegelased. Eri liiki muistendid.

Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Dialoogi ja tegelaskuju loomine. Eesti teatritega tutvumine.

Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga. Tutvumine eakohaste filmižanritega.

Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.

Teksti analüüs ja tõlgendamine

Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausete ning märksõnadena.

Teose teema ja kesksete mõtete leidmine ning sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest. Koomika leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.

Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja.

Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika tundmaõppimine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Epiteedi, metafoori ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse teema

määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu sõnastamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla. Luulekogu lugemine.

Tekstiloome

Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloome paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.

Teksti esitamine ja kuulamine

Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Tekstilähedane sündmustest jutustamine. Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.

Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste soovituslik valik sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt.

Tüvitekste: *E. Raud*, „*Kalevipoeg*“; **J. Kross**, „*Mardileib*“; F. R. Kreutzwald, „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ vm eesti muinasjutu- või muistendikogumikud.

Luule: O. Arder, Contra, A. Ehin, L. Koidula, Juhan Liiv, V. Luik, K. Merilaas, H. Mänd, E. Niit, P.-E. Rummo, H. Runnel, J. Sang, I. Trull, L. Tungal, J. Vaiksoo, A. Vallik, H. Vilep, Wimberg, **I. Bunin**, **A. Puškin**, **M. Lermontov**, **A. Fett**, **F. Tjuttšev** jt; luule lauludes.

Proosa:

Eesti kirjandus:

A. Feldmanis, L. Ulman, „Erik Kivisüda“;

K. Hinrikus, “Kui emad olid väikesed”, “Elevant”;

J. Jaik, “Kaarnakivi”;

K. Kaldmaa, “Halb tüdruk on jumala hea olla”, “Lydia”;

K. Kass, “Nõianei nõbinina”;

M. Keränen, “Varastatud oranž jalgratas” jt krimilood;

A. Kivirähk, “Sirli, Siim ja saladused”;

M. Loper, “Inglite linn”;

J. Parijõgi, "Teraspoiss";
A. Pervik, "Arabella, mereröövli tütar";
P. Päär, "Õnneliku inimese särk"; „Kallis härra Q“;
S. Rannamaa, "Kadri";
J. Rannap, "Koolilood";
E. Raud, "Lugu lendavate taldrikutega", "**Roostevaba mõök**";
P. Raud, "Printsess Lulu ja härra Kere", "Sanna ja salakütid";
R. Reinaus, "Kuidas mu isa endale uue naise sai", "Nõidkapteni needus", „Maarius, maagia ja libahunt Liisi“;
R. Roht, "Mäger Urask";
A. Saar, "Kuidas meil asjad käivad", „Kuidas minust ei saanud kirjanikku“, "Õudne lugu";
J. Smuul, "Meremees Murka";
I. Soopan, „Kõik poisid ei saa suureks“;
I. Tomusk, "Volli" sari, "Ajaränduri" sari;
T. Toomet, "Vana aja koolilood";
F. Tuglas "Siil";
A. Turovski, "Minu loomad";
J. Tuulik, "Vares";
M. Ulman, "Nukkude teater",
J. Vaiksoo, "King nr 39" jt sarja raamatud;

Maailmakirjandus:

H. C. Andersen "Metsluiged";

L. Andrejev "Kusaka";

J. M. Barrie, "Peeter Paan";

J. Barrowman, C. Barrowman, „Õõnsa Maa saladus“;

L. F. Baum, "Võlur Oz";

H. Burnett, „Väike printsess“, "Väike lord Fauntleroy";

C. Cassidy, "Pöörane";

C. Dickens, „Oliver Twisti seiklused“;

G. Durrell, "Minu pere ja muud loomad";

N. R. Gaiman, "Kalmisturaamat";

A. Gavalda „35 kilo lootust“;

N. Gogol "Õhtud külas Dikanka lähedal" (mõned lood);

W. Hauf "Käabus nina";

E. Ibbotson "Reis Merejõe";

L. St John, "Valge kaelkirjak", "Delfiini laul";

S. Kolu, "Rööbelite" sari;
J. Krüss. „Timm Thaler ehk Müüdüd naer”;
E. Kästner, „Veel üks Lotte“;
A. Lindgren, „Kalle Blomkvist“, „Hulkur Rasmus“, „Röövlitütar Ronja“;
U. K. Le Guin, „Meremaa võlur”;
C. S. Lewis, „Lõvi, nõid ja riidekapp” jm „Narnia” sari;
H. Lofting, „Doktor Dolittle”;
C. Nöstlinger, „Vahetuslaps”;
K. May, „Winnetou”;
F. Molnár, „Pál-tänava poisid”;
J.-C. Mourlevat, „Ookeani kutse”;
K. Ohlsson, „Klaaslapsed“, „Hõbedapoiss“, „Kiviinglid“;
S. Olsson, A. Jacobsson, „Berti päevik”;
R. J. Palacio, „Ime”;
M. Parr, „Vilgukivioru Tonje”;
E. H. Porter, „Pollyanna”;
T. Pratchett, „Kettamaailma” sari;
O. Preussler, „Krabat”;
G. Rodari, „Cipollino seiklused”;
J. K Rowling, „Harry Potteri” sari;
A. M. G. Schmidt, „A nagu Aabel”, „Miisu”;
V. Schwab. „Kummituste linn“ jt sarja raamatud;
J. Spinelli, „Tähetüdruk”;
R. L. Stevenson, „Aarete saar”;
A. P. Tšehhov „Lapsed”;
C. R. Zafon, „Uduprints”;
J. Till, „Charlie” sari;
J. R. R. Tolkien, „Kääbik”;
Maria Turtschaninoff, „Maresi. Punase kloostri kroonikad”;
M. Twain, „Tom Sawyeri seiklused”;
J. Vilè, „Siberi haiku”;
vm.

Pärimus: valik eesti ja teiste rahvaste muistendeid ja muinasjutte; mõistatusi, kõnekäände ja vanasõnu; valik vanakreeka müüte; E. Raud, „Kalevipoeg”; M. Haavio, „Kalevala”.

III. Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 5) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- 6) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 7) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 8) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 9) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 10) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 11) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 12) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 13) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 14) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 15) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 16) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 17) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
- 18) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

IV. Hindamine

- Jooksev hindamine
- Kokkuvõttev (veerand, aasta)
- Kujundav hindamine

Veerandi jooksul õpilane peab saama 3 jooksvat hinnet, mille alusel saab panna veerandi lõpliku hinne.

Jooksev hindamine sisaldab hindeid:

- suulise ja kirjaliku vastuse koostamise eest,
- ladusa lugemise eest,
- kirjaliku töö eest,
- loomingulise töö eest,
- küsimuste koostamise ja nendele vastamise eest,
- päheõpitud jutustamise eest.

Aastahinne tuleneb nelja veerandi koondhindest.

V. Õppekirjandus

Mitmekesine õppekirjandus, mis vastab riikliku õppekavale.

VI. Õppevahendid

- Põhiliselt õppetöö toimub klassis, kus saab mööblit paigaldada nii, et õpilane tunneks end mugavalt erinevate tunnivormide käigus (rühmatöö, ümarlauavestlused, arvutitega töötamine, näitlike situatsioonide loomine, õppemängud).
- Klassis on õppematerjalid, lisamaterjalid, erinevad sõnastikud, lauamängud.
- Kasutatakse kaasaegsed info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad, Internet-allikad, PowerPoint presentatsioonid, videoallikad ja mängufilmid.
- Vajadusel korraldatakse tunde arvutiklassis või kasutades *SmartBoard*, grafoprojektoreid, tahvelarvuteid.
- www.e-koolikott.ee
- www.opiq.ee